

ז י כ ר ו ן ד ב ר י ם

ש ל

האספה הכללית הפומבית לקראת הקמת האקדמיה ללשון העברית*

זה סדר היום של האספה:

פרופ' נ"ה טור-סיני	(א) דברי פתיחה ודו"ח על החלטות ועד הלשון העברית
דוד בן-גוריון	(ב) דבר ראש הממשלה
ב' לוקר	(ג) דבר יושב ראש הנהלת ההסתדרות הציונית
פרופ' שמחה אסף	(ד) דבר רקטור האוניברסיטה העברית
פרופ' יוסף קלוזנר	(ה) „מועד הלשון — לאקדמיה ללשון העברית“
ד"ר שמואל איינושטט	(ו) דברי סיום

פרופ' נ"ה טור-סיני :

ראש ממשלתנו, יושב ראש ההסתדרות הציונית העלמית, רקטור האוניברסיטה העברית וקהל נכבד!

אחרי הכנות מרובות והתייעצויות ממושכות של שנים התכנסו היום לפני שעות מעטות חברי ועד הלשון העברית בארץ ישראל לאספה כללית, לשם הצבעה והכרעה סופית על דרכי הקמתה של האקדמיה ללשון העברית, שאליה שאפו מייסדי הראשונים של ועד הלשון, אליעזר בן-יהודה ז"ל וחבריו לפני שישים שנה. חובת חיים היא לעמנו במדינת ישראל ובתפוצות, שתקום אקדמיה זו ללשון העברית, שתהיה לה הסמכות לקבוע את חוקי לשוננו המחודשת לשם צורכי החיים בכל רוחבם על יסוד מחקר לשוננו העתיקה; היא לשון המקורות הקדושים לנו שמהם שאב עמנו כוח ודחיפה לנס, שהתרחש לנגד עינינו בתחיית העם והארץ, ובשוב לשון שנחשבה כמתה, לחיים מלאים, והגיעה השעה למלא חובתנו זו עם הקמת המדינה.

ברור היה לנו, כשחיפשנו את הדרכים ליצירת האקדמיה, שהסמכות צריכה להינתן לה על ידי מוסדות השלטון הלאומיים העליונים שלנו: ממשלת ישראל, באת כוח היישוב בארצנו ומדינתנו, שהיא הקובעת חוק ומשטר בכל דרכינו בארץ; ההסתדרות הציונית העולמית, הפועלת בשם כל בני עמנו בתפוצות-תבל, הרשות השלטת במדינה זו שבדרך לארץ ישראל, הסתדרות זו שנטלה על עצמה, כאחד מנושאי עבודתה העיקריים, אף את מפעל התרבות והחינוך, המתבטא בראש וראשונה בלשוננו; ומוסד המדע העליון בארץ, האוניברסיטה העברית בירושלים.

(*) אספה זו נתקיימה ביום ו' לחנוכה ב' בטבת תש"ט (3.1.49) משעה 7.30 בערב באולם המוזיאון לפי סדר היום הרשום לעיל. לפני האספה הפומבית התקיימה אספת חברים סגורה, שהחלטותיה נמסרות כאן בדברי נשיא ועד הלשון פרופ' טור-סיני.

שמחקר לשוננו בעבר ובהווה הוא אחד ממרכזי פעולתה, והמשתתפת גם עד היום ברוח ובחומר בעבודת ועד הלשון העברית. וברור היה לנו עם זאת, שאין להקים אקדמיה ללשון העברית בארצנו אלא מתוך רציפות מלאה עם עבודת ועד הלשון, שלמעשה מילא את תפקידה של אקדמיה כזאת זה שנים רבות: ועד הלשון הזה, שבבחירה קפדנית צורפו אליו בזה אחר זה מטובי החוקרים הבלשנים העוסקים במחקר הלשון, ומטובי הסופרים היוצרים, אשר יצירותיהם מרחיבות את אפקיה ומעשירות את אוצרותיה של שפתנו; ועד הלשון הזה, אשר על סמכותו לשמש יסוד לאקדמיה הגדולה ללשון העברית מעידים קובצי זכרונותיו המרובים, שישה עשר כרכים של הרבעון „לשוננו“, ספרי המחקרים הלשוניים שהוציא, פרקי לשון לעם שפרסם ברבים, השורה הארוכה של מילוני ועד הלשון, לוחות שימושיים למקצועות החיים השונים, חוברות על דרכי לשון וכתוב, השתתפותו ועידודו במפעלים לשוניים במחקר ובחיים מכל הסוגים, ופעולתו הענפה בציבור במתן תשובה בכתב ובעל פה, בהרצאות ובשיחות אישיות, לקהל גדול של הפונים אליו בשאלותיהם ובספקותיהם; מפעל עצום זה, שעדות לו שמורה בכרססת ועד הלשון בירושלים, המעידה על רבבות מלים, שנקבעו או שנקבעה צורתן והוראתן המדויקת בפעולת חברי הוועד וחברי הוועדות המקצועיות וחבר עובדים מצומצם ונאמן.

ברור היה אפוא, שעם הקמת האקדמיה ללשון העברית, עם הרחבת הסמכות ועם החמרת הדרישות לגבי אותם האישים, שיימצאו ראויים לשמש כחברים באקדמיה, אין לוותר על הרציפות עם עבודת ועד הלשון וחבריה, שעבדו עבודת זו עד כאן, ואשר ניסיונם הרב במשך שני דורות התחייה חשוב הוא לנו גם במסגרת הנאצלה של הבניין החדש, שיקום במקום הישן.

על יסוד שיקולים אלו הגיעה האספה הכללית של ועד הלשון לידי החלטות שימשו הוראות לדרכים בהקמתה של האקדמיה ללשון העברית, ובשם חברי הנני מתכבד להביא את ההחלטות האלה כהצעות לפני שלטונותינו הלאומיים, המיוצגים גם כאן, ואלה הן ההחלטות:

„על יסוד החלטות קודמות, שנתקבלו באספה הכללית של ועד הלשון העברית מיום ט"ו בשבט תש"ז בתל-אביב, בישיבות הוועדה לריאורגניזציה והוועד המרכזי בירושלים ביום כ"ד בתשרי תש"ט, מחליטה האספה הכללית של ועד הלשון העברית ביום ב' בטבת תש"ט על דרכים אלו להקמת האקדמיה ללשון העברית:

(1) ועד הלשון העברית מתפרק על מנת שתקום במקומו ומתוכו האקדמיה ללשון העברית. התפרקות זו תצא לפועל עם התכונן האקדמיה בישיבתה הראשונה, ועד אז ימשיך ועד הלשון בתפקידו. ועד הלשון מצהיר, שהאקדמיה תהיה יורשתו החוקית, לכל זכויותיו וחובותיו.

(2) ועד הלשון בוחר שמונה חברים כחברי האקדמיה, אשר יחד עם באי-כוחם של מוסדות אחרים יהיו את חבר הבוחרים לאקדמיה. המוסדות האחרים, שיתבקשו לשלוח באי-כוח לחבר הבוחרים, יהיו: ממשלת ישראל, ההסתדרות הציונית העולמית והאוניברסיטה העברית. הממשלה וההסתדרות הציונית ישלחו כל אחת שני באי-כוח, והאוניברסיטה — באי-כוח אחד.

(3) האקדמיה תהיה מורכבת לפי שעה מכ"ג חברים מארץ ישראל ומחמישה חברים מחוץ-לארץ. כלומר נוסף על שמונה החברים, שנבחרו באספת ועד הלשון, יבחר חבר הבוחרים עוד ט"ז חברים מן הארץ.

4) תוארם של שאר חברי ועד הלשון לשעבר יהיה „חבר יועץ” של האקדמיה. נוסף על כך מותר יהיה לבחור עוד חמישה אנשים בתואר „חבר יועץ” בין מתושבי ארץ ישראל ובין מאנשי חוץ-לארץ.

5) ועד הלשון העברית מייספה את כוחו של הוועד המכין, המורכב מן הנשיאים והמוזכרים, להמשיך בתפקידו עד לאספה הראשונה של האקדמיה לשם עיבוד הצעת התקנון של האקדמיה, ניהול המשא-והמתן עם המוסדות וביצוע כל שאר הפעולות הדרושות לייסוד האקדמיה.

בבחירות החשאיות, שנערכו בהמשך האספה, נבחרו שמונה האנשים האלה, כחברים ראשונים באקדמיה וכחברים בחבר הבוחרים מטעם ועד הלשון:

יעקב נחום אפשטיין	משה צבי סגל
יצחק דב ברקוביץ	משה דוד קאסוטו
אשר ברש	יוסף קלוזנר
נפתלי הרץ טור-סיני	דוד שמעוני.

ברוח ההחלטות וההצעות האלה פונים אנו אל מוסדות הציבור שלנו, אל ממשלת ישראל הזמנית, ובמיוחד אליך, ידידנו מר דוד בן-גוריון, ראש-ממשלתנו, אשר גם עד עכשיו הראית התעניינות ערה כל כך למפעלנו ולצורכי לשוננו בכלל, שתואיל להביא את ההחלטות וההצעות האלה לפני האספה המכוננת של מדינתנו, העומדת להיבחר ולהתכנס בשבועות הקרובים, למען תכריז היא מצדה על הקמת האקדמיה, למען תשלח לנו את באי כוחה, שישתתפו אתנו בבחירת החברים לאקדמיה, למען תקים היא, בשיתוף עמנו ועם יתר המוסדות, גוף מנהל, ועד מנהל, שיפקח על ענייניו של המוסד, ולמען תקציב היא מצדה את חלקה בהוצאות מוסדנו, חלק מכריע זה, הראוי למעמד המדינה במפעלנו.

ופונים אנו אל ההסתדרות הציונית העולמית, ואל האישים העומדים בראשה, שישלחו גם הם את באי כוחם לגוף הבוחר ולוועד המנהל של האקדמיה, ושיקציבו גם הם מצדם את יתר הסכומים הדרושים לביצוע המפעל, כגודל משקלה של התנועה הציונית בעולם במפעל החינוך והתרבות בעמנו. הרי אקדמיה חדשה זו תשתף בעבודתה גם ממיטב חוקרי הלשון ומטובי הסופרים היוצרים בה בכל ארצות תבל, ופעולתה תהיה מופנית גם לאחינו אלה שבתפוצות, כדי שתשמש לשוננו החיה וספרותה קשר רוחני נפשי בינינו ובן כל אחינו, למען נהיה לעם אחד, לאומה מאוחדת בלשונה ובתרבותה, בארץ ובתפוצות.

ופונים אנו אל האוניברסיטה העברית, שתשתף גם היא פעולה אתנו, כמו שעשתה זאת עד היום, ודאי, אין עזרתה החומרית של האוניברסיטה למפעלנו יכולה להיות גדולה; אבל יקרה לנו אותה רוח-אחים של עבודת גומלין, שהייתה קיימת בין האוניברסיטה העברית ובין ועד הלשון, אבי האקדמיה, עד היום, עבודת גומלין זו, שממנה נתברכו שני המוסדות: האוניברסיטה, שוועד הלשון נתן לה את המונחים לעבודתה, רועד הלשון, שלא היה יכול לפעול בלי עזרת המוסד הגדול על הר הצופים ובעלי המקצוע במדע שבו ובלי אוצר הספרים שברשותו, ובהזדמנות זו מובעת תודתנו גם לכל יתר מוסדות המדע בארץ, ובראשם לטכניון העברי בחיפה, ששיתפו אתנו פעולה, ולקהל הנאמנים ללשון העברית בכל אתר ואתר, שסיועם חשוב לנו גם להבא, ולמוסדות אלו שסייעו את ועד הלשון סיוע חמור, מוסד ביאליק שעל יד הסוכנות העברית, קרן י"ל גולדברג ו"ל, הקרן של יהודי אמריקה, ועוד ועוד.

דבר כביר ונשגב הוא העומד לנגד עינינו. אם גדולה הייתה פעולת ועד הלשון עד כה, גדולה ורחבה כפלי כפליים תהיה פעולת האקדמיה ללשון להבא. ואמצעים גדולים דרושים לביצוע תכנית המפעלים במחקר ובמעשה, שכבר הותוו לה ראשי קווים: במילון היסטורי גדול ומקיף, במילון אקדמי למעשה, בספר דקדוק מקיף וקובע ללשוננו, ביצירת מילונים למקצועות שונים, לצבא, למוסדות המדינה ועוד ועוד.

מפעל גדול הוא מפעלנו. עומדים אנו במוצאי חג האורים, חג המכבים, זכר לנסים, שנעשו לאבותינו בימים ההם, ועדות לנסים הכבירים והמרהיבים, שנעשו לנו בזמן הזה. עוד נשמעים באוזנינו הדי השיר „מעוז צור ישועתי“, המביעים את רגשותינו על הנס שנעשה לשובנו. כי מלה זו, שושנים, על פי שימוש השם שושנה, שושנת העמקים, שושנה בין החוחים, בשיר השירים, הפכה שם לכנסת ישראל ועם ישראל, שושנת יעקב, והרשו נא לאיש ועד הלשון וחוקר לשון, לאמר כאן דבר על מלה זו, שושנה, שושנים, שגם היא מראה פרק מחייה ומחיוניותה של לשוננו, החולכת ומתפתחת, פושטת צורה ולובשת צורה ותוכן חדשים.

מלה שושנה, שושנים זו, מה עיקר פירושה? פרשנים וחוקרים מחולקים בשאלה זו.

יש שחשבו, כי שושנה היא ורד, רוזה; אחרים ראו בה את הליליה; ושוב אחרים חשבו, כי שושנה היא אירוס, או אף לוט, לוטוס וכו' וכו'. אבל המלה „שושנים“ באה במקרא גם בכתובותיהם של כמה מזמורים „על שושנים“, או אף בצירוף מלא יותר: על שושנים עדות, על שושן עדות.

מה עניין מזמורים לשושנים, ומה עניין שושנים לעדות? והנה במזמור אחד אפשר להכיר את ההזדמנות ההיסטורית, בה נאמר שיר כזה על ידי דויד מלך ישראל, הוא מזמור ס': „למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד, בהצותו את ארם נהרים ואת ארם צובה וישב יואב ויך את אדום בגיא מלח שנים עשר אלף“. כותרת היסטורית זו היא מסכמת אותם הדברים, הנאמרים על ניצחונות דויד מלך ישראל על כל העמים האויבים לו מסביב, בשמואל ב ח, שסיומם שם: „ויעש דוד שם בשובו מהכותו את ארם בגיא מלח שמונה עשר אלף“. מה פירוש המלים „ויעש דוד שם“ אחרי ניצחונותיו אלו בגיא אדום? פירושו: ויעש דוד שם ופרסום לניצחון על ידי כך, שכתב שירים על שושנים עדות, עדות לניצחון כתובה על שושנים. ומה הם שושנים אלו? בלשון האכדית שישאנו, שישנו, בסורית שישנא, בשתי הלשונות האחרות של לשוננו העברית, מלים אלו פירושו: קנה וסוף, קנה הפפירוס שהיו כותבים עליהם בימי הקדם. קני הפפירוס, פיפי יאור, ז"א קני היאור, כמו שנקראו גם כן בשם שמקורו בעברית ובכנענית, הם צמחים יפים, הגדלים כעמודים גבוהים, ובראשם כותרת, כעין כותרת של עמוד. מיופיים התרשם, למשל, חוקר הצמחים המפורסם שוויינפורט עד כדי כך, שהוא מתבטא עליהם במלים אלו: „עיני לא יכלה לשבוע ממראה הצורות הנפלאות האלה“. על עלי השושנים המדובקים לגיליון, על עלי פפירוסים אלו כתב דויד המלך את שירי הניצחון שלו. במעשה זה בחר ראשונה מיד אחרי שנצח צבא ישראל את כל אויביו מסביב בגיא אדום; ויעש דוד שם בשובו בהכותו את ארם בגיא מלח שמונה עשר אלף.

כך אנו פונים גם אל שלטונות עמנו היום לעשות שם, על שושנים עדות, לתת למוסד שיקום מתוך ועד הלשון וישמש אקדמיה ללשון העברית את השם

המגיע לו, את השם, הפרסום והסמכות, הראויים לצורכי העם, כאשר אחרי הניצחונות בשדה הקרב עליו לפנות למפעלי רוח בלשון זו, שבלעדיה לא הייתה לנו מדינה ולא יכולנו להפיח בלב בנינו רוח זו, שנתנה לנו את הניצחון. ועד הלשון העברית ימשיך בעבודתו עד שיושלם כינון האקדמיה, שהיא תירש את מקומו ותרים את מפעלנו. יחי ועד הלשון העברית! תחי האקדמיה ללשון העברית! תחי מדינת ישראל ועם ישראל באשר הוא שם!

ראש הסמשה מר דוד בן-גוריון:

אדוני ראש הוועד, מוריי ורבותיי!

הגורל רצה שמדינת ישראל תוקם תוך סערת מלחמה, ושגילוייה הראשונים של העצמאות היהודית לא יהיו גילויי-רוח, אלא גילויי-כוח, ושהמדינה תופיע בהיסטוריה בראשיתה לא בכושר היצירה אלא בכושר הקרבי. ההכרח לא יגונה. ובשעה זו אין אנו יכולים לגרוס עדיין „לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוח“. עוד אנו זקוקים, ומי יודע עד מתי, לכוח אדיר ולחיל רב. בלעדיהם לא היינו עומדים ולא נעמוד גם בעתיד.

אמנם גם בכוח ובחיל — הרוח הוא המכריע. בלי הרוח שלנו, מספוקני אם היינו מנצחים, אבל ברוח בלבד אין מנצחים. והיינו זקוקים ועוד אנו זקוקים לתותחים, לאווירונים, לאניות-קרב, למכונות ירייה וכלי רכב, לגיוס צבאי, למשמעת ולעוד דברים כאלה, שאינם לגמרי רוחניים. וכל עוד תהיה מלחמה יעמדו דברים אלה, לצערי, בראש מאמצינו.

אולם מובטחני, שהכול יודעים: לא לשם כך הוקמה מדינת ישראל. מלבד התפקידים הכלליים, שיש לכל מדינה, יש למדינתנו שני ייעודים מיוחדים: ייעוד קולוניאטורי וייעוד חינוכי. בהזדמנות זו אעמוד רק על הייעוד החינוכי.

אנו עומדים בפני קיבוץ גלויות ובניין הנשמות, קיבוץ גלויות מלא ובניין כל הנשמות. לשני דברים אלה יש קשר רב לעניין המעסיק את ועד הלשון. לא תהיה לשון עברית, ולא תקום תרבות עברית, בלי קיבוץ גלויות. על היישוב הקטן הזה, שישנו בארץ, לא תעמוד לשוננו, ומה שקרה לנו לא פעם, ואף בארץ זו, עלול לקרות עוד פעם, אם לא נצליח לקבץ כל נידחי ישראל. אין הם כל כך מרובים, ויש לרכושם בארץ.

הייעוד החינוכי של מדינת ישראל אינו זה שנועד לכל מדינה. אני מניח, שמדינת ישראל לא תיפול בעבודתה החינוכית מכל ארץ אחרת. וודאי שייקבע פה חינוך חובה וחינוך חנם. בייעוד החינוכי המיוחד אני מתכוון לצורכי החינוך הכרוכים בקיבוץ גלויות. מבחינת הרוח והחינוך קיבוץ גלויות מחייב היתוך קרעי הגלות ויציקת דפוסים חדשים; היתוך פירורי עם ושבטים ועדות ומיזוגם בחטיבה לאומית אחידה.

זו לא תהיה מלאכה קלה. במשך שבעה חדשים וחצי שלאחר הקמת המדינה עלו לארץ למעלה ממאה אלף יהודים. בחודשיים האחרונים הגיעה העלייה לממד

של עשרים-שלושים אלף בחודש. עלייה זו תגדל עם תום המלחמה. כבר הממדים הנוכחים של זרם העלייה מעמידים אותנו על הקשיים של הקליטה הרוחנית, נוסף על קשיי הקליטה הכלכלית. כליל השפות אינו דבר טכני בלבד. כליל זה אומר אי-הבנה הדדית, זרות, חוסר אחווה, ופוגם קשה בכוחנו היוצר והלוחם.

על קושי זה לא נתגבר בכוח המדינה בלבד, אם כי המדינה תיזדרש למאמץ ענקי. בלי גיוס כל הכוחות הפורים והחלוציים בעם ושיתופם במאמץ הממלכתי לא תצמוד לנו כל יכולתה השלטונית, הכספית והחוקית של המדינה.

נצמוד גם בפני הקושי של נטילת הלשון מהמוני ישראל שישובו למולדת וגם בפני דלות לשוננו וצמצומה. אין לנו לשון ממלכתית. אני עוסק רק באחד הענפים של הפעולה הממלכתית ויום יום אני מתחבט בדלות ובאילמות הלשונית שבה אנו נגועים. ואנחנו נאלצים להשתמש במונחים לועזיים וזרים. אפילו המוסד החדש שוועד הלשון רוצה להקים, המוסד העליון ללשון העברית, לא מצא לו הוועד שם עברי, והוא עומד להטיל עלינו שם יווני. כאילו לא די לנו בתיאטרון, בדרמה, בטרגדיה, בקומדיה, בסימפוניה, במוסיקה, במאות ובאלפי מלים יווניות בכל מקצועות המדע, האמנות, המחשבה, השירה והטכניקה. לא חיינו חיי מדינה ואין בפינו לשון ממלכתית. אנו חוזרים לענפי עבודה ומלאכה וחרושת ואמנות שלא עסקנו בהם מאות בשנים — ואין אנו יודעים לקרוא בשמותיהם. ידענו שביטחון וכלכלה קודמים. אולם מדינת ישראל לא תחיה על הלחם בלבד, וודאי לא על החרב בלבד. היינו מהאומות המועטות בעולם המקיימות זה אלפיים וחמש מאות שנה חינוך כללי. קיימנו חינוך כללי לא בשבתנו בארצנו ובעמדתנו ברשות עצמנו, אלא בהיותנו אומה גולה, נודדת ותלויה ברצון זרים. מתוך נאמנות ומסירות יוצאת מן הכלל שמרנו על אדיקותנו לאוצרות הרוח גם כשלא היו בידינו כלים ומכשירים ממלכתיים.

אומה כזו לא תסתפק בארצה המשוחררת בחיים כלכליים ומדיניים וצבאיים בלבד. מבחן המדינה העברית יהיה מבחן הרוח. התנאים המיוחדים, שבהם קמה עצמאותנו מחדש, הקשיים המלווים את קיומנו במולדת מחייבים פיתוח סגולותינו הרוחניות עד קצה יכולתנו. משקנו, עצמאותנו, ביטחוננו לא יקומו, אם לא נגיע לשיא המדע והטכניקה, לשכלול העליון של עבודתנו החומרית והרוחנית. והכוונה היא לא ליחיד סגולה, לעילויים ולגאונים בודדים, ששמן ילך לפניהם ובכבודם נתפאר, — אלא כל אחד ואחד מאזרחי מדינתנו, כל עובד בשדה ובבית-חרושת, כל חייל ומפקד, כל מורה ומחנך — יגיעו בעבודתם ומלאכתם לשלב העליון של שכלול, יעילות וכושר. בלי מאמץ מתמיד להגיע לשיא יכולת היצירה בכל שטחי החיים, לפסגה של כושר עבודה ופריזן עבודה, לרמה עליונה בטיב המלאכה, איכותה וטעמה המשובח — לא נוכל להחזיק מעמד בתנאים האכזריים של מלחמת קיומנו.

לא בנקל ישכחו שכנינו המרובים את המכות, שהנחילו להם היחידים המעטים — ועלינו לקיים צבא סגולה בעל איכות עליונה. לא נוכל להתקיים בכלכלה ירודה ודלה שמצאנו בקונטיננט האסיאתי הגדול שבקצהו המערבי שוכנת ארצנו — ועלינו לבנות משק מפותח ומשוכלל, שיעמוד גם בהתחרות של הכלכלה הזולה והפרימיטיבית של שכנינו וגם בזו של הכלכלה העשירה והגדולה של האומות המתקדמות והמפותחות ביותר. לא נשתוו לעמים אחרים במספר, בכוח

בעושר — אולם נצטוונו מטעם ההשגחה ההיסטורית להגיע ישיאי התרבות וכושר היצירה האנושית — כי רק באלה ניבחן.

ההיסטוריה לא הנחילה לנו אחוזות ואוצרות ומקורות כוח ועושר, אולם ירשנו מאבותינו משהו יקר מציאות: סגולות רוחניות יחידות במינן, מוסריות ושכליות. נרחיב את גבולן עד קצה יכולתנו.

עלינו להנחיל לאומה את כל אוצרות הרוח והתרבות והמדע וההשתלמות האנושית — לא ליחידים, אלא לאומה כולה, לכל אישיה. מלאכה גדולה זו תיעשה רק בכלי אחד: בכלי הלשון העברית, והכלי ששומה עליו מלאכה רבה זו — הוא פגום ולקוי. רק מעטים בעם שליטים בלשון זו — וגם לשונם של אלה דלה וענייה. והדלות היא לא רק באוצר המלים — אלא באוצרות התרבות היצוקים בלשון זו. ותפקיד־משנה מוטל עלינו: להנחיל את הלשון לעם כולו, להנחיל אוצרות התרבות האנושית כולה ללשון העברית. במדינת ישראל נחרסו כל המחיצות בין יהדות ואנושיות, וחכמת ישראל, שאינה מקפת את כלל חכמת האדם היא ריקה מתוכן. תפקיד כפול זה צפוי למוסד העליון, שוועד הלשון מציע להקים — לאקדמיה העברית.

לא קלה תהיה המלאכה, אולם זוהי התכונה המופלאה של העם היהודי, שאין הוא נרתע מקשיים. אלמלא כך לא היינו מגיעים עד היום.

היתוך הגלויות ויציקת אומה מחודשת, אחידה ובעלת רמה תרבותית עליונה לא ייתכנו בלי תנופה חינוכית משותפת של המדינה ועושי־דברה ושל אנשי הרוח וכוחות המדע בעם כולו.

הרעיון, שהגה וועד הלשון — מובטחני — יתקבל בברכה במדינת ישראל. איני יודע, אם הממשלה הזמנית השקועה בעיקר בהנהלת המלחמה על חירותנו ועצמאותנו — קרואה לבצע את המפעל הגדול של אקדמיה עברית. אין איש מוסמך לדבר בשם הממשלה הקבועה, שצריכה להיבחר, אולם איני חושש להביע ביטחוני שהממשלה החדשה, אשר תקום לאחר הבחירות — ויהיה הרכבה אשר יהיה — תיתן ידה להקמת המוסד העליון ללשון העברית, שוועד הלשון עדיין קורא לו בשם לועז — אקדמיה.

כבודו של המוסד העליון דורש שיוקם בתוקף חוק ממלכתי שיתקבל בבית המחוקקים הנבחר של מדינת ישראל. אין לי ספק שנבחרי העם יעריכו את ייעודה של אקדמיה עברית ושליחותה של הלשון העברית במיוזג הגלויות ובהנהלת אוצרות התרבות הישראלית והאנושית לאומה המתחדשת.

יורד הנהלת ההסתדרות הציונית מר ב' לוקר :

אדוני היושב ראש, רבותיי!

אני מביא את ברכתה של הנהלת ההסתדרות הציונית העולמית. ההסתדרות הציונית העולמית גם עתה, לאחר יסוד המדינה, מהווה עדיין מדינה בדרך. חמדינה נוסדה לא רק בשביל האוכלוסיה היהודית הנמצאת עתה בארץ זו. היא נוסדה לשם קיבוץ גלויות, וקיבוץ גלויות מוכרח לצאת לפועל על ידי הפעלת כל כוחות העם, גם של החלק הנמצא במדינה וגם של החלקים הנמצאים עדיין מחוץ למדינה. הפעלת כוחות אלה הוטלה על ידי הוועד הפועל הציוני על ההסתדרות הציונית

העולמית. העובדת בקואופרציה גמורה עם ממשלת ישראל בשטחי העלייה וקליטתה, ההתיישבות, פיתוח ירושלים, והחינוך והתרבות בארץ ובגולה.

ההסתדרות הציונית, בתור מייצגת את התנועה הציונית הגדולה, היא היא שהביאה את מפעלנו עד הלום. במשך שנים רבות עבדה ההסתדרות הציונית בתור מדינה בדרך, וזו אינה פראזה סתם, אלא היא לקחה על עצמה תפקידים ממלכתיים עצומים, מבלי שתהיה לה סמכות ממלכתית, כוח להטיל מסים, כוח לחוקק חוקים מחייבים, מבלי שיהיה לה כוח מכריח, אלא על יסוד רצונו של העם. ההסתדרות הזאת יצרה ערכים גדולים בארץ הזאת; יצרה את החקלאות העברית, יצרה את הכפר העברי. הייתה לה יד ביצירת התחלות – התעשייה העברית; היה לה חלק גדול ביצירה הגדולה המעניינת את האספה הזאת – החייאתה, הרחבתה והעמקתה של הלשון העברית ותרבותה.

הוזכר כאן שמו של בן־יהודה, אולי כדאי בהזדמנות זו לספר לכם דבר, שנודע לי באחת מנסיעותיי מחוץ לארץ ארצה, כאשר מוכרח הייתי להישאר מספר ימים בארץ שכנה, דבר זה אולי יסמל, כדוגמה אחת, את התקדמות עבודת ועד הלשון. חבר אחד, שעלה ב־1906, חי בארץ שמונה שנים, עבד בתור שומר והיה ממייסדי מפלגת פועלי ציון בארץ־ישראל בוועידתה ברמלה בשנת 1906, גורש מהארץ ע"י התורכים בהתחלת מלחמת העולם הראשונה, ונשאר תקוע בחו"ל. בהיותו עוד כאן רצה להחליף את שמו בשם עברי, והתייעץ עם אליעזר בן־יהודה. שמו היה ברנשטיין, אמר לו אליעזר בן־יהודה: אני מיעץ לך שתחליף שמך ל"אלקטרון", כי ברנשטיין – ענבר, ובענבר הרי ישנה אלקטריה, המלה "חשמל" עדיין לא הייתה ידועה באותו זמן. כאשר סיפר לי זאת אותו חבר, חשבתי מיד על עבודת ועד הלשון. ועד הלשון עשה דברים גדולים, אולם מלאכתו, כמובן, לא נסתיימה עדיין. ייתכן שעתה היא רק מתחילה. טרם היות המדינה לא היו לנו צרכים רבים. נדמה לי, שלא במקרה ראש הממשלה, כאשר רצה לתת דוגמה לצרכים הגדולים, שיש למלא אותם בשטח הלשון, דיבר על ענייני צבא, על מכשירי צבא, כי היום זהו העניין החשוב לנו ביותר. במשך השנים מצא או המציא ועד הלשון בוודאי שמות רבים בענייני חקלאות, תעשייה, רפואה וכך הלאה. אולם הוא מוכרח עתה לעסוק גם בענייני מלחמה.

יבואו לנו ימי שלום. כבר עתה עוסקים אנו לא רק בענייני מלחמה, וראש הממשלה דיבר על כך. אמנם העלייה לארץ עדיין מצומצמת בהשוואה עם צורכי הארץ, אולם היא כבר עתה גדולה בהשוואה למה שהיה בימי שלטון המנדט. בימי שלטון המנדט הייתה לנו שנה אחת בלבד יוצאת מן הכלל, שבה נכנסו לארץ למעלה משישים אלף יהודים. היה זה בשנת 1935. בשנת 1948 עלו כבר לארץ 130 אלף יהודים. ומוזה במשך שבעה חדשים וחצי מאז ייסוד המדינה עלו למעלה ממאה וששה אלף איש, ועוד היר נטויה.

קליטת עלייה זו כרוכה בקשיים רבים, כי הטיפול של העולה שונה מאשר היה בעבר. ניסיונותי בעבר שונים, האמצעים שבידיו שונים, הכשרתו שונה, כל הפסיכולוגיה שלו, מצב רוחו והכנתו לתפקידיו בארץ הזאת – כל אלה שונים. ואנחנו מתחבטים עתה בחבלי עלייה, חבלי שיכון, חבלי קליטה, שעד עתה לא היו לנו, ומתפללים אנו שהקשיים האלה יגדלו בגלל גידול העלייה. כמובן – כל חלקי עבודתנו, כל ענפי עבודתנו צריכים לגדול, וצריכה לגדול גם העבודה התרבותית

על כל ענפיה. וצריכה לגדול גם העבודה של הכנת הלשון, אשר תיקח מקומה בתהליך זה של החייאת העם והשרשתו מחדש בארץ הזאת. הנהלת ההסתדרות הציונית העולמית מברכת את היצירה הזאת, ותיתן לדבר זה לא רק שם אלא גם יד.

פרופ' שמחה אסף :

בשמה של האוניברסיטה העברית אני מקדם בברכה את הרך הנולד לשמונה, לפי שעה, על ידי שמונה חברים. אולם אין ספק בדבר, שיהיה זה מפעל גדול, מפעל אדירים, מפעל מדעי ממדרגה ראשונה. האוניברסיטה העברית תשמה לשתף פעולה עם האקדמיה העברית לכשתוקם, והיא מבטיחה לאקדמיה, שכשם שסיפקה נשיאים וחברים לוועד הלשון ולכל ועדותיו, כן תספק נשיאים וחברים גם לאקדמיה העברית. ואין שיתוף פעולה גדול יותר מזה. שהעזרה החומרית יכולה להיות רק קטנה — על זה העירו כבר... אולם מה שנוגע לעזרה מדעית, רוחנית — כל העזרה וכל שיתוף הפעולה יינתנו.

אחד מחכמי התלמוד, שחי בזמן שממשלת רומא האדירה הגיעה לשיא גבורתה, אמר: „ארבע לשונות נאים הם שישתמש בהם העולם: לעז (יוונית) לזמר, לשון רומא — לקרב, למלחמה (מי כרומאים פיתחו את המלחמה), סורסי — לאליא (לקינה ונהי) ועברית — לדיבור...“. והנה באו צעירינו בדור זה והראו, כי העברית נאה גם לקרב. אפשר לעשות בה הרבה מאד, ואם אמנם חסר עוד משהו בנוגע לפיקוד ואולי בנוגע לתוארי הדרגות השונות — גם זה יבוא. העברית תיצור את כל החסר עדיין והיא תהיה יפה, בלי ספק, לא רק לדיבור, אלא גם לקרב.

ראש הממשלה דיבר על קיבוץ הגלויות המתרחש לנגד עינינו, ועל התפקיד הגדול העומד לפנינו, לקלוט את העלייה הגדולה הזאת קליטה רוחנית ותרבותית. אולם במה נתוודע לאחינו אלה, שהיינו רחוקים מהם שנים רבות? — להם נתוודע רק בלשון העברית, בלשון הקודש, אותה לשון שבה התוודע יוסף אל אחיו אחרי שלא ראה אותם שנים רבות, כמו שקראנו בפרשת השבוע: „כי פי המדבר אליכם“, ומפרש רש"י על סמך המדרש והתלמוד: „כי פי המדבר אליכם — בלשון הקודש“. היא הלשון המקשרת את כל תפוצות הגולה והיא מקשרת גם את כל הדורות, את כל התקופות. מאז ניתנה התורה על הר סיני עד היום הזה זוהי הלשון המאחדת. ולשם פיתוחה של לשון זו ולשם חקירתה מוקמת האקדמיה ללשון העברית.

וצריך גם לומר: לא ריקם יצאנו לגולה, אולם גם לא ריקם אנחנו חוזרים לארצנו מן הגולה. אפשר אולי, אף כי אני יודע, והדבר צריך בדיקה וחקירה, שהמטען שבו יצאנו אל הגולה לא היה גדול מן המטען, שאנחנו מביאים אתנו אחרי נדודים של אלפיים שנה, כאשר אנחנו חוזרים עכשיו מן הגולה. אנו מביאים אתנו הרבה, נדדנו בכל העולם כולו, אולם בכל מקום למדנו. לא הייתה שום מדינה שבה לא למדנו. אף באותן המדינות שגירשו אותנו אחר כך, שרדפו אותנו באכזריות גדולה, למדנו שם לפני כן. למדנו בארצות ערב. יצרנו בהן את דקדוק הלשון העברית. חקר הלשון העברית החל בזמן שלטון הערבים. למדנו הרבה בספרד הערבית והנוצרית כאחת. למדנו הרבה בגרמניה ובכל המדינות שעברנו בהן, וכל מה שלמדנו שמור בזיכרוננו, וזיכרון מצוין יש לו לעם העברי.

ללשון העברית ניתן הכינוי „לשון הקודש“. כי היא הלשון שבה ניתנה תורה לישראל, ואין שום ספק בדבר זה, שהתורה היא ששמרה על הלשון. „לשון תורה“ נעשתה אחר כך ל„לשון חכמים“, אולם היא לא הייתה רק לשון חכמים בלבד. במידה קטנה או גדולה יותר הייתה לשון העם כולו במשך כל הזמנים. הן כל יהודי פשוט ידע להתפלל בלשונו ולקרוא ולהבין בתורה פחות או יותר, אם ילדינו קוראים היום דברים שנכתבו לפני שלושת אלפים שנה ויותר ומבינים אותם ללא קושי, הרי זה דבר גדול מאד, ואם אותן המגילות שנתגלו בזמן האחרון, שנכתבו לפני כאלפיים שנה, ואנחנו קוראים בהם כאילו נכתבו היום לעינינו, ומבינים בהן כמעט את הכול – הרי זה דבר גדול, עובדה היא, כי התורה היא ששמרה על הלשון, אולם הלשון גם היא שמרה על התורה. אילו הייתה היהדות ההלניסטית, יהדות מצרים, שיצרה גם ספרות יהודית הלניסטית, יוצאת בניצחון, ולא יהדות ארץ-ישראל – היינו, אם יהדות הגולה, שלשון הדיבור שלה אחרת, היא שהייתה יוצאת בניצחון – קשה לדעת מה היה גורל התורה אז, וספק הוא אם הייתה נשמרת עד היום.

בסוף דבריי אני רוצה לציין, שארץ ישראל הייתה תמיד מרכז החקירה בלשון העברית, לא רק שנוצרה בה הלשון, אלא גם נחקרה בה ואפילו בתקופת שפל, גם אז נמצאו בה תמיד חכמים, שהיו עוסקים בחקר הלשון באהבה שכוז ובמסירות כזאת, שאולי אין דוגמתה בשום אומה ולשון. נזכיר את מציבי הניקוד שבטבריה, את חכמי המסורה שהיו מונים ממש את האותיות שבתורה, אם רצונכם לדעת מה הייתה פעולתם של אנשי המסורה, תקראו שוב את שני הפרקים מספר ישעיהו, שנתפרסמו על ידי פרופ' סוקניק מתוך המגילות הגנוזות, ותראו את פעולתם הנפלאה, המעוררת השתוממות, של חכמי המסורה.

אני חוזרים בהמונים לארצנו ומדינת ישראל קמה, אכן, הגיעה השעה שתקום אקדמיה ללשון העברית, ומקומה כמובן בירושלים עיר הקודש, הבהנאחל לה כולנו ברכה והצלחה.

פרופ' יוסף קלוזנר:

מוועד הלשון לאקדמיה ללשון העברית

כבוד ראש הממשלה, ראש־הסוכנות, שר־התחבורה, הרקטור של האוניברסיטה העברית, גבירותיי ורבותיי!

כמעט לפני שישים שנה, בשנת תר"ץ (1890), נוסד בירושלים ועד הלשון בראשותו של אליעזר בן־יהודה. הוועד נוסד זמן מועט אחר ייסודה של חברת „שפה ברורה“, שנוסדה בירושלים בשנת תרמ"ט (1889), וכתוצאה מן המעשה הרב שעשה בן יהודה כשהכריז עשר שנים קודם־לכן על הלשון העברית כעל לשון חיה ומדוברת, דיברו עברית גם לפניו, אך הדיבור העברי היה אז עניין של ארעי. השתמשו בעברית בשבת, שאסור לדבר בה דברי־חול, או בשעה שלא הייתה ליהודים אשכנזיים וליהודים מארצות המזרח אפשרות אחרת להבין אלה את הללו. זכותו הנצחית של אליעזר בן־יהודה היא שהניח לדיבור העברי יסוד אידיאולוגי: הלשון העברית החיה הייתה לו אחד מן היסודות הראשיים והראשונים של

האומה העברית החיה ושל המדינה העברית העצמאית, שעתידיה לקום בארץ-ישראל.

והניסיון הנועז להשתמש לצורכי-החיים בלשון, שפסקה מלהיות מדוברת קרוב לאלפיים שנה, גילה מיד את הקשיים שבדבר.

ודאי, הלשון העברית לא היתה מתה לגמרה מעולם: נתהברו בה במשך אלפיים שנה בלא הפסק ספרי דת, מוסר ופילוסופיה וספרי-שירה, ואפילו השתמשו בה בשטרות ובמכתבי-מסחר. אבל בדיבור החי לא שימשה אלא מעט. עוד רק בשנת 1908 כתב חוקר יהודי אחד: „אין הלשון העברית יכולה להיחשב כלשון חיה, מפני שאין כיום אף בחור אחד, שיביע את רגשות אהבתו לבחירת-לבו בלשון העברית“. כך היה המצב רק לפני ארבעים שנה. אוצר המלות העבריות הספיק לצורכי-השירה והעיון המופשט, אבל לא סיפק את צרכיו של הדיבור החי והטבעי. אף מלות לצרכים חיצוניים אלה היו בנמצא בעברית; אבל הן היו גנוזות בתנ"ך, בתלמוד ובמדרשים ובספרות שאחריהם. והמלות הללו ברובן לא הובררה משמעותן האמיתית ולא נקבע אותו הצורך החיוני, שהן יכולות לספק בחיים הממשיים. כדי לחשוף ולדלות את המלות החיוניות הללו ממעמקי של-ים-התלמוד ומגנוזי-הגנוזים של שאר הספרות העברית בת שלושת אלפי-השנים ויותר צריך היה להעמיק חקר במקרא ובמשנה, בברייתות התלמודיות ובמדרשים הקדומים והמאוחרים, בספרות ימי-הביניים ובספרות הרחבה שלאחריה עד לספרות החדשה של דורנו, ולדון על מקורה והוראתה של כל מלה, שיש לה ערך חיוני בזמננו.

כי גלוי וידוע לכול, שבזמן החדש נוצרו עצמים ומושגים למאות ולאלפים, שלא היו קיימים עוד רק לפני מאה ומאתיים שנה. הכל נתחדש במשך מאתיים השנים האחרונות: תגליות גדולות נתגלו ואמצאות נפלאות הומצאו, וכמעט כל הכלים, שאנו משתמשים בהם, נשתנו ונתחדשו וכל מושגינו העיוניים נתפתחו ונתרחבו. אי-אפשר אפוא שספרות עתיקה תספק את כל המלות הנצרכות בחיים החדשים. על-כורחנו אנו חייבים, ביחד עם חשיפתן של המלות החיוניות מתוך הספרות העתיקה והמאוחרת, גם לחדש מלות מעיקרן. יחיאל מיכל פינס, אליעזר בן-יהודה וזאביעבץ בארץ, ומנדלי מוכר ספרים בחוץ-לארץ, עסקו בחשיפה של מלות ישנות ובחדוש של מלות חדשות על דעת עצמם, דעת-יחידים. בשנת תר"ן הוחלט לעסוק בחשיפה זו ובחדוש זה בחבורה, בקיבוץ-חברים. וכך נוסד אז ועד-הלשון, שעוד מעט תימלאנה שישים שנה לקיומו.

את שישים השנים הללו אפשר לחלק לשתי תקופות, שהן כמעט שוות באורך-זמן: התקופה הראשונה נמשכת משנת תר"ן עד שנת תרע"ח (1890-1918), והתקופה השנייה — משנת תרע"ח עד השנה, שאנו עומדים בה, היא שנת תש"ט (1918-1949).

בתקופה הראשונה הונחו היסודות של חקירת-הלשון לשם תחייתה. הדיבור העברי היה אז נחלת-יחידים, נחלתם של „חובבים“ וחולמים. המדברים עברית היו אז מועטים, ואף המועטים הללו לא היה בכוחם — זולת אידיאליסטים אחדים, שבקושי נצטרפו למניין — להחדיר את הדיבור העברי אפילו לתוך ביתם, פלומר, לתוך משפחותיהם: האב דיבר עברית והאם והעוזרת דיברו אשכנזית-יהודית או „לאדינו“, ערבית או בוכארית, רוסית או צרפתית. ואולם דבר גדול נעשה אז בהשפעתו של בן-יהודה: בכמה בתי-ספר נעשתה הלשון העברית לשון-הלימודים;

לשונם של כל הלימודים או של רובם או, לכל הפחות, של מקצתם. בזה הונח היסוד לחינוך עברי לאומי, שממנו נסתעף הדיבור העברי של הילדים, וממנו באה לנו תחייתה של הלשון העברית בפי הדור הצעיר — והובטח עתידה של הלשון העברית החיה כלשון האומה הקמה לתחייה בארצה ההיסטורית.

התקופה השנייה התחילה מיד לאחר הכרזת המאנדאט הבריטי על ארץ-ישראל ולאחר כיבוש-ירושלים בידי בעלי-הברית, בערב חנוכה תרע"ח (1918). בחוקה של המאנדאט הבריטי הוכרה הלשון העברית כאחת משלוש הלשונות הרשמיות שוות-הזכויות בארץ-ישראל. ועם כל הטענות, שיש לנו כלפי הנציב הראשון ליהודה, סר הַרְבֵּרְט סְמוּאֵל, הרי אין לקפח את זכותו הגדולה ביחס ללשון העברית: הוא הוא שעל-פי פקודתו נעשתה הלשון העברית ללשון רשמית, לשון ממשלתית. הרבה נתקפחו זכויותיה של הלשון העברית בימי שלטון-המאנדאט. אשם היה בזה השלטון הבריטי. אך אשמים היו בזה גם היהודים עצמם, שלא עמדו על הזכויות הללו בכל תוקף. אבל סוף-סוף לשון, שאפשר היה להשתמש בה גם במשרדי-הממשלה, גם בבתי-המשפט וגם בדואר; לשון שהייתה חרותה וחקוקה על המטבעות ועל שטרות-הכסף של המדינה ואף על בולי-הדואר שלה ושכל הפקודות הממשלתיות נתפרסמו גם בה. — לשון כזו התחילה נחשבת ללשון חיה לא רק בעיניהם של אידיאליסטים וחולמי-חלומות בלבד. היא נעשתה עובדה — עובדה מציאותית, עובדה מדינית.

עד שנת תרפ"ג (1923) היו אליעזר בן-יהודה ודוד גלין נשיאי ועד-הלשון. בחנוכה, שנת תרפ"ג, נפטר אליעזר בן-יהודה, וד"ר אהרון מז"א נעשה חברו של גלין בנשיאות ועד-הלשון. ובשנת תרפ"ד (1924) בא לארץ-ישראל והשתקע בה ח"נ ביאליק. ועד מהרה נעשה ביאליק אחד מנשיאי ועד-הלשון. והוא היה אז הפעיל ביותר. הוא הרחיב את המסגרת של הרכב ועד-הלשון: בעוד שעד ימיו היו חברים בוועד הלשון רק חכמים ומורים עוסקים בחקירת-הלשון, דרש ביאליק לצרף אל אלה גם משוררים, סופרים וחוקרים, שהראו את כוחם בהחייאת-הלשון בחיבוריהם הפיוטיים והמדעיים: משוררים ומספרים, פובליציסטים וחוקרים, שהם יוצרי-הלשון בפועל. ובדרך זה הוסיף ועד הלשון ללכת אף לאחר פטירתם של ביאליק וגלין, כשהועמדו בראשו של ועד הלשון פרופ' ג"ה טור-סיני (טורטשינר) ואני.¹

ומכאן ואילך נעשה ועד-הלשון מוסד מסועף ובעל כיוון לאומי-מדיני, אפשר לאמר: בעל כיוון ממלכתי. הוא נעשה המדריך והמכוון את המדינה ואת האומה לקראת תחיית לשונן על יסודות מדעיים. אליו התחילו פונים יחידים ואגודות, חברות ומוסדות, בתי-מלאכה, בתי-מסחר ובתי-חרושת בתביעות למלא את צורכי הלשון החיה והמדוברת. ומה שחשוב ביותר: אף הממשלה המאנדאטורית פנתה פעם אחר פעם אל ועד הלשון כשהרגישה צורך בדבר לספק את צרכיה של הלשון העברית הרשמית. ושוב אי-אפשר היה להסתפק בישיבות החברים המועטים של ועד-הלשון עצמו בלבד. היה הכרח בדבר לייסד שורה שלמה של ועדות לשם קביעת מונחים עבריים למקצועות חיוניים שונים. בוועדות הללו עבדו מומחים

1. עיין בפרטות על כך: יוסף קלוזנר, חמישים שנה של ועד הלשון, "לשוננו", X (ת"ש).

למקצועות השונים לעשרות, וכך נתרחה ונתפתחה לשוננו, במידה שלא הגיעה אליה עוד לפני עשרים שנה.

וכדי לתת מושג מן העבודה הרבה והמסועפת של ועד-הלשון די להעביר לפני המתעניין בדבר רשימה מקוצרת של הוועדות, שנוסדו על ידי ועד-הלשון, ושל המונחים, שנקבעו על-ידיהן ונתפרסמו על-ידי: ועדה למונחי-הרפואה, ועדות לכימיה, לזואולוגיה ולבוטאניקה, ועדות למיקרוביולוגיה, לטכניקה, לפסכולוגיה ולארכיאולוגיה, ועדות לדקדוק, לסטאטיסטיקה, לספנות ולחלקי-המכונות (או המונות), ועדות למונחי-הבניין, לסנדלרות, לנגרות, לאפייה ולאריגה, ועדות לאדמיניסטרציה עירונית, ללשון-העיתונות, למונחי-התיאטרון, לכבאות, לגידול-צאן ולגידול-דבורים, ועדה לפנסנות, ולכללי הכתיב והתעתיק, ולסוף, מועצה לתרבות-הדיבור ומועצה משותפת לוועד-הלשון ולממשלה המאנדאטורית לשם קביעתם של המונחים, שהנהלת-השלטון זקוקה להם.

ועל זה יש להוסיף, שוועד-הלשון פרסם 6 מחברות של „זכרונות ועד הלשון“, 16 כרכים של „לשוננו“ וגם 8 מחברות של „לשוננו לעם“, וחשובים ביותר הם 18 המילונים למונחים שונים, שפרסם ועד-הלשון, וביניהם מילון למונחי-הטכניקה, ילקוט-הצמחים, מילון למונחי החשמל, הטלפון והטלגרף, מילון למונחי-דפוס, למונחי-מתימטיקה, מילונים למונחי נפחות, ומסגרות למונחי-המטבח, מילונים למונחי גראפיקה, פנסנות והתעמלות, — ולסוף, מילונים למונחי אריגה, כבאות ולמונחי המשק החקלאי, וכמו-כן הוציא ועד הלשון לוחות מצוירים של הדגים, של כלי-מסגרות, כלי-נפחות ושאר כלי-עבודה, ושמותיהם העבריים בצדם. ועד הלשון פירסם גם שלושה מחקרים לשוניים חשובים: „כתבי-אוגרית“ לד"ר ח"א ג'ינוזברג, „לשון חכמים“ לד"ר אפרים פורת, ו„אוצר הכתובות הפיניקיות“ לפרופ' נחום סלושץ.

דומני, שאין צורך לבזבז מלים על ממדיה ועל חשיבותה של עבודה לשונית כבירה זו, שנעשתה באמצעיו המצומצמים והדלים של ועד-הלשון, ושעסקו בה בחבורה גם מומחים בלשון העברית וגם מומחים במקצועות שימושיים ועיוניים הרבה. עבודה לשונית מורחבת ומסועפת כזו נעשה צר לה המקום במסגרת של ועד-הלשון. אפילו השם „ועד-הלשון“ אינו הולם אותה עוד, ובאמת זה שנים, שפסק ועד-הלשון מלהיות „ועד“ ונעשה מוסד לשוני גדול, שכולל ועדות לשוניות לעשרות ומועסקים בו חכמים ובעלי-מקצוע לעשרות. עוד לפני עשרים ושמונה שנים כבר הרגיש בן-יהודה, שאין זה „ועד-הלשון“ אלא הרבה יותר מזה, וכבר אז חלם על אקדמיה ללשונות בירושלים, שקרא לה בעברית בשם „מדרש-הלשון“. אבל אז קשה היה להסכים לשינוי עיקרי זה, כי אקדמיה ללשון היא על-פי עצם מהותה וטבעה מוסד ממלכתי גדול, להחלטותיה של אקדמיה צריך שיהא תוקף לאומי כללי, ואז לא תהיינה דעות-יחידים בלבד, אין זאת אומרת, שהמדינה תשתלט עליה, דבר זה אינו נהוג בשום אקדמיה, אבל צריך שהאומה והמדינה כאחת תראינה באקדמיה ללשון העברית את המוסד המחקק העליון של הלשון הלאומית, שהחלטותיו האחרונות הן חוק-לא-יעבור בענייני-הלשון. כי למרות התפתחותה הנפלאה, כמעט שהייתי אומר הניסית, של הלשון

2. אורתוגראפיה וטראנסקריפציה.

3. עיין „זכרונות ועד-הלשון העברית“, מחברת ה', ירושלים תרפ"א, עמ' 18—27.

העברית בייחוד בשלושים השנים האחרונות, מיום שנעשתה לא רק לשון מדוברת אלא אף לשון רשמית, עדיין הרבה דברים בתוכה תלויים ועומדים בלא הכרעה. אכן, עד היום אין הכרעה בדברים עיקריים ויסודיים וגם בדברים פשוטים שבפשוטים, שזולתם אין להשתמש בלשון העברית לצורכי-יום-יום. עד היום חלק מן המדברים אומר „טה חריף“ ו„טה קלוש“, וחלק אחר אומר: „טה חזק“ ו„טה חיוור“. אפילו הכתיב עצמו של מלת „טה“ מוטל בספק: יש כותבים מלה זו בט' ויש כותבים אותה בת', יש אומרים „כסיות“, כמו שהחליט ועד-הלשון, ויש אומרים „כפפות“, כהצעתו של בן-יהודה. האחד אומר „תודה“ והשני „תן-חן“. האחד אומר „אין דבר“, והשני — „אין בכך כלום!“. יש פונים גם אל אדם מבוגר, זקן ומכובד בלשון „אתה“, ויש פונים אליו בלשון „הוא“, יש אומרים „אדוני“ ויש אומרים „מר“, ויש אומרים „כבודו“. מי יכריע בדבר?

והלשון העברית נתמלאה ברבריסמים מבהילים. עד היום תשמע ביטויים מעין „הוא עושה לי את המוות“ במקום „הוא ממרר את חיי“, „נעשה לי חושך בעיניים“ במקום „חשכו עיני“, „לא יש דבר“ במקום „אין דבר“, „מי צריך אותך“ במקום „מי צריך לך?“, „אני לא רוצה“ (או גם בלא „אני“) במקום „אני רוצה“. והוסיפו על זה „אבא'לה“ ו„אמא'לה“, „סבא'לה“ ו„סבתא'לה“, שמטביעים חותם גרמני-יהודי על לשון שְׁמִנִית, „בחורצ'יק“ ו„קטנצ'יק“, שמבליטים את המוצא הרוסי של המדברים עברית, את ה„קיבוצ'ניק“, ה„תרבות'ניק“ וה„פלמח'ניק“, כאילו אי-אפשר לומר בעברית „קיבוצאי“, „תרבותאי“ ו„פלמחי“. והרבה-הרבה כיוצא באלו. מי יש לו רשות ותוקף לשום קץ לעברית משובשת וברברית זו, שעושה את לשוננו היפה מין בלילה של לשונות זרות, אם לא אקדמיה מאושרת ומקוימת במדינה כמכרעת בענייני-הלשון?

עדיין קיימת מלחמה בלשון-הדיבור, ובייחוד בלשון-הספרות, בין לשון-המקרא ובין לשון המשנה, הברריות והמדרשים שאחריה. עדיין חלק מן המדברים והכותבים עברית אומר וכותב „דונג“ וחלק אחד — „שעווה“, חלק אומר וכותב „מִפֶּחַח“ וחלק „סֶפֶן“, חלק „מחכה“ וחלק „ממתין“. וכיוצא בזה הרבה. אך גרוע מזה הערבוב של שני הסגנונות בדיבור אחד ובמשפט אחד. אתה שומע וקורא „למען אֶפְשֶׁר“ במקום „כדי לאפשר“ — מין תרכובת משונה של מלה תנכית במלה חדשה-מחודשת, מה שקוראים בלשונות-העמים *hybride Bildung*; או „החלו קוראים“ במקום „החלו לקרוא“ או „התחילו קוראים“. לאחר אלפיים שנה ויותר, ששלט השימוש בצורה „יוצאת“, „נישאת“, „מִפְּרֶת“, „מספקת“, שוב התחלנו משמשים בצורה המקראית „יוצאה“, „נישאה“, „מכירה“, „מספיקה“. לאחר שכתבו בעברית במשך דורות „בין השאר“ ו„מפני ש-“ (או „משום“), התחילו לומר ולכתוב „בין היתר“ ו„עקב“. מאה וחמישים שנה כתבו סופרים עבריים „למרות“ ו„בתור“ — והנה נתחלפה „למרות“ ב„על-אף“ והמלה „בתור“ נאסרה לגמרה ובמקומה באה „כי“. — כלום אפשר לסבול אנארכיה כזו בלשון חיה ומדוברת? — ואף בכל השינויים הללו ההכרעה מוכרחת להיות בידי אקדמיה ללשון — בידי מוסד, שבראשו עומדים מבחר חוקרי-הלשון ויוצרי-הלשון שבדור ושהוא מוכר על-ידי האומה והמדינה. ובוה לא נסתיימו הבעיות הלשוניות העומדות ומצפות להכרעה. יש בעיה חמורה, עד כמה יש להכניס או להרחיק מלות זרות או נִיָּקְרָסָא ליות, כלומר, מלות מקובלות בכל לשונות-אירופה („אוניברסיטה“ — „מכללה“, „נורמאלי“ — „תקין“).

יש בעיה חמורה לא פחות מזו, אם המבטא של האותיות העבריות צריך להיות דומה כיום למבטא הערבי או למבטא האירופי, ואפשר, למבטא היסתיכוני, שהוא שונה מזה ומה. הייתה בעיה של הכתיב המלא והחסר ושל התעתיק (הטראנס-קריפציה) של המלות והשמות הזרים, בעיה של סימני-הפיסוק, והרבה כיוצא בהן. הייתכן שפתרון של כל הבעיות המרובות והחמורות הללו יהא נתון בידי „ועד“? אין ספק בדבר: כל העבודה המרובה בכמותה והגדולה באיכותה של תחית-הלשון אינה יכולה עוד להיות תפקיד של „ועד“, ויהא זה אפילו ועד חשוב כוועד-הלשון שלנו, שיש זכויות גדולות ומרובות למייסדיו, ראשיו וחבריו. עבודה גדולה צריכה ליצשות בידי מוסד גדול, ומוסד לשוני גדול כזה היא אקדמיה ללשון העברית. היא רק היא יכולה להיות הריגולאטור האמיתי, המדריך והמכוון של הלשון העברית בדרכה אל התחייה השלמה.

יש לזכור: לאקדמיה ללשון יש תפקידים גדולים וחשובים, שלא היו ולא יכלו להיות לוועד-הלשון. ועד-הלשון נוסד לשם פיתוחם והרחבתם של הלשון העברית החיה ושל הדיבור העברי החי. ואולם הלשון העברית קיימת יותר משלושת אלפי-שנים ועברו עליה חליפות ותמורות הרבה. היא נתפתחה ונשתנתה בפנימיותה וקלטתה גם השפעות מרובות מבחוץ. היא הושפעה מכנענית ומצרית, מאשורית-בבלית ופרסית, מארמית וסורית, מיוונית ורומית, מערבית וכמעט מכל הלשונות הגרמניות, הרומאניות והסלאויות. כל זה דורש חקירה עמוקה ומסועפת, ששום חוקר יחיד, ויהא אפילו גדול שבגדולים, אינו מוכשר לבצע אותה לבדו. חקירה כזו יש לה ערך מדעי עצמי גדול; אבל היא גם היסוד והבסיס של החיאת הלשון העברית בהווה. וחקירה כזו יכולה וצריכה ליצשות על-ידי חבר גדול של מלומדים, שכל אחד מהם יתן את חלקו לעבודה ענקית זו. כי רק מתוך עבודה משותפת של חכמים וחוקרים יכול להיווצר המילון העברי האקדמי, הגדול, שהעולם התרבותי, היהודי ואף הבלתי-יהודי, מצפים לו. וחבר-מלומדים זה, שישבו בו שבת-אחים חוקרים מן הארץ ומחוץ-לארץ, ואף מלומדים נוצריים ומוסלמים ישתתפו בו ברבות הימים, הוא הוא האקדמיה ללשון העברית, שהוכרז עליה היום חגיגת ברשותה של ממשלת-ישראל ובנוכחותם של שרי-הממשלה ושמוקמה הנכון הוא המרכז הנצחי של עם-הספר, שלא יחליף אותו ולא ימירנו לעולם — ירושלים.

ואין איש מאתנו מעלים מעיניו את האחריות המוסרית הגדולה והכבדה, שאנו נוטלים על עצמנו, כשאנו מעיזים לנסד אקדמיה ראשונה, ללשון העברית, שבוודאי תבואנה אחריה אקדמיות לספרות ולאמנות, למדעי-הטבע ולמדעי-הרוח. ידענו גם ידענו את קוצר-ידנו ואת מיצוט כוחותינו החומריים והרוחניים. ידענו גם ידענו, שאקדמיה היא המוסד העליון למקצוע תרבותי בכל מדינה תרבותית ושאינ כבוד גדול לאיש המדע, הספרות והאמנות מלהגיע למדרגה של חברות באקדמיה. אבל חושבים אנו, שלשון, שהאומה הצילה אותה מחורבן ארצה ומקדשה ושמרה עליה בגלותה ובטלטוליה במשך אלפי-שנים; לשון, שבה ניתנו „ספר-הספרים“ לאנושיות והתלמוד והמדרש — לעם-ישראל; לשון, שבה נתחברה הספרות הפיוטית והפילוסופית של תקופת-ספרד ושבה נוצרה הספרות העברית החדשה, שמהירים בה ככוכבים משוררים, מספרים וחוקרים גדולים, שאלמלא הם לא הייתה ציונות ולא הייתה קמה מדינת-ישראל. — לשון כזו ראוי שיווצר בשבילה, ביחד עם תקומתה של מדינת-ישראל, מוסד עליון, שיטפח ויפתח אותה, שיטפל בכל בעיותיה, שיחקור בכל תקופותיה ובכל מה שנתחדש בה במשך אלפי-שנים, ודבר

זה יעשה המוסד העליון, המוסד הרם והנישא – האקדמיה ללשון העברית, שאנו מאושרים להציע את ייסודה בבירתה הזמנית של מדינת-ישראל ביום-זיכרון גדול לנו, בזאת חנוכה, תש"ט.

ימים גדולים הם הימים הללו לעמנו ולארצנו. ארבעים דורות ציפינו להם. הגאולה המדינית התחילה והיא צועדת בצעדי-און לקראת ניתוק-השעבוד וחיסול-הגלות. ואי-אפשר, שהתחייה הרוחנית תפגר אחר הגאולה המדינית. פתיחתה של האקדמיה ללשון העברית היא צעד חדש וגדול בדרכה של לשוננו לקראת תחייתה השלמה ברגע הגדול של תחיית-עמנו וגאולת-ארצנו. אכן, שעה גדולה היא שעה זו לנו, שרק מועטים מגדולי חכמינו וסופרינו זכו לה. ואשרי החברים של המוסד הלשוני העליון, שיכירו וידעו את האחריות הגדולה, שמוסד כזה מטיל עליהם, ובזה יתנו כבוד לעמם ולארצם וללשון העתיקה-החדשה, שהיא מתנערת, מתפתחת ומתחדשת מדור לדור וכיום היא שואפת לחיים חדשים מלאי טעם-זקנים וכוח-נעורים.

ד"ר ש' אייזנשדם :

ראש הממשלה המכובד, ראש ההנהלה הציונית המכובד, כבוד רקטור האוניברסיטה העברית, אורחים חשובים!

נשיאי ועד הלשון העברית פרופ' נ"ה טור-סיני ופרופ' יוסף קלוזנר גוללו לפניכם את פרשת חייו של מוסדנו הוותיק, אשר קם בשחר ימי היישוב ואשר סייע במשך שישים שנה לשינוי פני חיינו בכל גילוייהם ותופעותיהם. זהו אחד השינויים, שראשיתו מצער, שבתחילתו לא היה בו אלא משום שינוי כמותי ושבסוף הפך לאיכות חדשה, בעלת משמעות חברתית עצומה. לא רק החקלאות הקיבוצית, התעשייה המלכדת המונים בתהליך הייצור, המלאכה, ההשכלה הכללית והמקצועית לעם, כי אם גם ההתגוננות והמלחמה, זו מלחמת-הקיום במובנה המוחשי ביותר, לא היו ניתנים לביצוע, לולא קמה וחייתה השפה העברית, כשפת הבנייה והייצור, הלימוד וההשכלה, שפת המשק והנשק כאחת.

החיים פקדו עליה צמיחה ונביטה. עם גידול צורכיהן המשותפים של העדות הרב-לשוניות גדל היקף תפיסתה, עם ריבוי המוני היישוב התרבו אוכלוסי-הוגיה. היא קירבה אחים רחוקים, השיחה אילמים, הפרתה את המחשבה וגיוונה את הספרות. היא התלטשה ולבשה מחלצות שפת חיים מציאותית, גמישה ורווית חוויות סוציאליות ולאומיות. התאחדו והתמזגו בצליליה שכבות היסטוריות מימי-התנ"ך, המשנה והמדרש ועד ספרות ההשכלה והתחיה והסוציאליזם העברי. עוכלו ונעכלות בתוכה השפעותיהן של תרבויות ולשונות-עולם, שהובאו עלי-ידי העולים מארבע כנפות הארץ. קם דור החי בה – דור חדש, שהיא שפת ביטוי רחשיו הכמוסים, הנעלים והפשוטים ביותר מן העריסה ועד הקבר, הפועל בסדנה, האיכר על יד הטרקטור, הילד הממלל – הצטרפו אל יוצרי הלשון, התחילו מפסלים ומעצבים את דמותה יום ויום ושעה שעה, מחדשים מעשי-בראשית, ממזגים גושי-לשון של דורות להרמוניה חיה, יצירתית.

אם המדינה הקמה עכשיו היא גוף, הרי הלשון היא נשמתה. אם המדינה היא יצירה חברתית – הרי הלשון היא מכשירה ומנופה. וכמנצח על המכשיר העדין הזה, כאדריכל של נפש ההמונים, כפי שרגילים לומר עכשיו, כמכוון ההתפתחות האורגנית שימש ועד הלשון העברית. הוא קם בתור ברית מעפילים ראשונים, בתור שותפות של מורים וסופרים חלוצים בירושלים, ביפו ובמושבות. הוא החל בפעולת נמלים חרוצה, בפענוח האוצרות, בכינוס המלים, בזיהוי המושגים, בבירור הצורות והמשקלים, בהסדר החומר החיוני, בחידוש הלשון והרחבת הלשון. וחברי הוועד עצמם היוו את הגרעין הראשון של ציבור המדברים בה, הלוטשים אותה בתהליך המילול. מגן-הילדים ובית-הספר העממי התחילה ואל הגימנסיה העברית ובית-הספר המקצועי העברי הגיעה אחרי עברה דרך של חמש עשרה שנות התפתחות ראשונות. ומבית הספר התיכון העפילה לשלבי ההשכלה העליונה והייתה לפה למחקר ולהוראה בכל ענפי המדעים והאמנויות, אשר נזדקקה להם מציאותנו הלאומית. ומבית-הספר ובית-המלאכה, מן השדה והגן, אשר בהם איחדה הלשון ילדים ופועלים בני עדות לשוניות שונות, חדרה לבית-האב, הילדים דובבו שפת-הורים, אבות ואימהות, סבים וסבות סיגלו ומסגלים לעצמם את הדיבור החי. מפי עוללים ויונקים ייסדו עוז, ומחופי הארץ נישא הצליל העברי למרחקים בפי אנשי הארץ. נתהוו ומתהווים בתפוצות ציבורים עבריים הקשורים במטרופולין המתפתח, והלשון העברית החיה היא להם שפת-החינוך והקשר וסימן ההיכר התרבותי.

קשה הייתה דרך כיבוש-הלשון. במדבריות-החיים פולסה, ללא מדינה תומכת וללא ציוד מדעי וחומרי. עקשנות הלוצית וצו חיים עמוק כיוונו את העבודה מראשיתה ועד הימים האלה.

כשאני מסתכל בשעה חגיגית זו בתלאותיה של אותה כבדת-דרך, שבה ליויתי את ועד הלשון במשך 25 השנה האחרונות, באותם מכשולים יום-יומיים, שהיה צריך להתגבר עליהם עם ייסוד כל ועדה, עם הוצאת כל מילון וכל חוברת של „לשוננו“ – אני מוכרח לומר, כי רק מקורות כוח פנימי, שנתגלו בכל אחד מן העומדים על משמר-הלשון, הם ששימשו דלק רוחני לפעולתנו: ללא תקציב קבוע ומספיק, במיעוט עובדים ובשכר דל התנהלה פעולה אקדמאית ומעשית ענפה, גדלה כרטסת-המונחים המקיפה כיום עשרות אלפים מונחים שחודשו או זוהו; יצאו מילונים מקצועיים ועממיים, לוחות ורשימות מונחים, מחקרים לשוניים, זכרונות ועד הלשון, הרבעון „לשוננו“, „לשוננו לעם“, קונטרסים עממיים לענייני-הלשון; ניתנה וניתנת הדרכה לשונית לרבבות שואלים בכתב ובעל-פה.

וכיום זכינו לעמוד בשערי מדינת ישראל הנלחמת והמתבצרת, כשלוחמיה ובוניה מצוידים ומוסיפים להצטייד על ידינו יום-יום בנשק היעיל ביותר של שפה חיה, מדויקת וגמישה, הנותנת ביטוי אחד לכל תהליכי הבינוי והלחמה החיוניים ביותר.

הבאנו היום לפני ממשלתנו במעמד הציבורי הנכבד הזה את חזון האקדמיה ללשון העברית, כפי שמצא את ביטוי בדבריהם של נשיאי הוועד הנכבדים ואת עידודו הרב בפי ראש המדינה, ראש ההנהלה הצייונית, ורקטור האוניברסיטה העברית, ואנו בטוחים, כי חזון זה ימצא את העם על כל שכבותיו ואת מדינתנו הצעירה על כל מפלגותיה וזרמיה תקיפים ומאוחדים ברצונם להכתיר את פעולתו על ועד הלשון במשך שישים שנות קיומו כתר שם טוב, להקנות לו את המעמד

הראוי לו במדינתנו — מעמד של אקדמיה ללשון העברית, ולצייד את המוסד המורחב ציוד ממלכתי ראוי לדרגה הגדולה ולתפקידו החדש — לשמש מוסד חוקר ומדריך לשפתו החיה של עם ישראל במדינתו.

תחי האקדמיה ללשון העברית במדינת ישראל!

תחי מדינת ישראל החפשית והעצמאית!

יחי העם המשוחרר המאוחד בשפתו העברית!

תכנית מפעלי האקדמיה

(הצעת הוועד המכין)

בישיבת הוועד המרכזי של ועד הלשון העברית עם הוועדה לריאורגניזציה של ועד הלשון העברית ביום כ"ד בתשרי תשי"ט הוחלט לכונן „ועד מכין לייסוד האקדמיה ללשון העברית“ ועליו הוטל לבצע את כל הפעולות הדרושות בעניין הקמת האקדמיה ברוח ההחלטות. שנתקבלו בוועד הלשון עד לאותו יום ושעתידות להתקבל באספה הכללית של חברי ועד הלשון.

לחברי הוועד המכין נבחרו נשיאי ועד הלשון פרופ' נ"ה טור-סיני (יו"ר) ופרופ' י' קלוזנר, ד"ר ש' אייזנשטדט מנהל הלשכה המרכזית, והמזכירים המדעיים ד"ר ע' איתן וד"ר ז' בן-חיים.

עם שאר התפקידים הוטל על הוועד המכין לעבד הצעות לתקנון האקדמיה ולתכנית מפעליה. ואמנם שתי ההצעות הוכנו בשעתן ונמסרו לוועד הלשון. ראשי פרקים של ההצעה לתקנון היו לפני חברי הוועד באספתם הכללית ביום ב' בטבת תשי"ט. ולאורם נתקבלו ההחלטות, שפרסמן ברבים פרופ' נ"ה טור-סיני בהרצאת הפתיחה לאספה הפומבית באותו יום גופא. אותן ההחלטות נוגעות רק לעצם הקמת האקדמיה ולהרכב חבריה. פרטי ההצעה הם עתה עניין לבירור ולניסוח בשיתוף מוסדות הממשלה.

בזאת אנו מפרסמים את ההצעה לתכנית המפעלים כנספח לזיכרון הדברים של האספה הפומבית ומבקשים אנו מן הקורא, שישים אל לבו את הדברים האלה: א. ההצעה הוכנה לשם דיון במוסדות המתאימים על יסוד סיכום הדרישות והמשאלות, שהביעו אנשי ועד הלשון באספותיה, כינוסיו וועדותיו השונות, וכן על פי הדרישות שהושמעו בציבור, במידה שהגיעו לפני ועד הלשון.

ב. אין לראות הצעה זו, כאילו היא החלטה מוסמכת מצד איזה מוסד ממוסדות ועד הלשון העברית.

ג. עם הדרישה להקמת האקדמיה ללשון העברית ראינו צורך וחובה לסקור את הצרכים העיקריים של לשוננו בהלכה ובמעשה, לחשב ולשקול, מהו מספר העובדים המעדיים הדרוש בשעה זו לביצוע תפקידיה של האקדמיה כראוי וכיאות. אך אין לראות כל פרט בהצעה כשלעצמו כקבוע במסמרות. הוועד המכין ישמח לשמוע הערות והצעות על התכנית המוצעת.

ד. הצעת המפעלים בצירוף מסמכים אחרים והערכה תקציבית הוגשה בשעתה לממשלה.